

150628 Fjärde söndagen efter Trefaldighet, 1:a årg. Björn Helgesson

Att inte döma

Idag stannar jag vid tre perspektiv av dagens tema som är ”att inte döma”. Jag vill tydliggöra skillnaden mellan att kritisera, fördöma och klaga.

I den första bibeltexten hamnade vi mitt i ett samtal mellan kung David och profeten Natan. Bakgrunden är den att kungen är maktfullkomlig. Mycket makt leder ofta till att man kör i diket moraliskt. Det gäller oss alla men får större konsekvenser när man har mycket makt. Profeterna utgjorde på denna tid en motvikt mot kungamakten. De kunde, med Gud i ryggen, kritisera makten och ibland ändå överleva. Det som inträffat var att Kungen uppifrån sitt hus fått syn på en vacker flicka vid namn Bat-Seba när hon badade. Han våldtar henne. Problemet är att hon är gift, hon blir gravid fast mannen är bortrest. För att dölja sitt brott dödar kungen mannen. Man kan ana att kungen andas ut. Men så kommer profeten Natan som med genial list avslöjar kungen och låter honom bli sin egen domare. Läs gärna hela berättelsen vi tillfälle.

En form av dom handlar om att kritisera och förmana för att hjälpa en människa som gått vilse. Motivet är förbättring. Gud har gett församlingen andliga gåvor varav profetians gåva är den främsta. Jag är säker på att flera av er fått den gåvan utan att ni identifierat den som gudagiven. Det är viktigt att vi upptäcker de andliga gåvor som finns bland oss så att de kommer i bruk. Profetians gåva handlar om att i rätt situation och med rätt ord kunna uppmuntra, trösta eller förmana. Paulus manar oss i 1 Kor. 14 att sträva efter kärleken, men också vinna de andliga gåvorna, helst gåvan att profetera. Så kan vi bygga upp, förmana och trösta varandra efter Guds vilja.

Vi har svårigheter med att kritisera på ett bra sätt i vår kyrka. Svårigheten bottenar i den obalans som råder i vår undervisning om relationen mellan nåd och lag. Lag och nåd behöver leva samtidigt i våra liv för att det ena perspektivet inte ska slå ut det andra. Å ena sidan är livet givet. Vi är älskade av Gud bortom våra moraliska olikheter. Vi förblir moraliskt ovärdiga men har tagits emot och tas ständigt emot när vi vänder oss mot Gud. Detta pratas det ofta om i predikningar och det är helt rätt. Men samtidigt består Guds krav på oss att vara trogna mot de sanna livsprinciperna som skapelsen och uppenbarelsen i bibeln visar på.

När nåd och lag hamnar i obalans finns det inte något rum för profetiska förmaningar. I kyrkan finns orden om synd alltid närvarande men de flesta har svårt att tala om sin egen synd i mer konkreta ordalag och ve den som påtalar andras synd. Vi medger gärna att vi i princip är syndare, otillräckliga och indragen i destruktiva strukturer tillsammans med alla andra människor, men om vi ska tala om specifika synder som gäller just mig blir det svårare. Jag märkte det tydligt när jag för ett par år sedan anklagade kyrkans ledare för att vara giriga i sin strävan att få så hög lön som möjligt. De som inte hukade inför anklagelsen hävdade till min förvåning med amfas att de inte var syndare och att det var fräckt av mig att påstå något sådant. Någon undrade faderligt om jag hade problem med nåden. Men i en evangelisk luthersk kyrka borde det vara självklart att medge att vi högst konkret i vårt vardagsliv är syndare. Om inte blir Jesus överflödig. Vi är alla tiggare.

Bibeln är full med kritik och förmaningar men också instruktioner för hur man ska kritisera på ett bra sätt. Mitt sätt att kritisera kyrkans ledare var kanske inte det rätta, det gav i alla fall ingen effekt. De har fortsatt att höja sina löner. Paulus skrev i första brevet till Timotheos att *"målet för dina förmaningar ska vara en kärlek som kommer ur ett rent hjärta, gott uppsåt och uppriktig tro. Somliga har glömt bort allt detta och spårat ut i tomt prat."* (1 Tim. 1:5). Kanske var det så med mig. Eller också var jag inte tillräckligt energisk för i Titusbrevet står det att man ska tillrättavisa med eftertryck. (Tit. 2:15)

Förmaning och uppmuntran är ord som ligger nära varandra i nya testamentet. Man ser det tydligt när man jämför bibelord från 1917 med vår nuvarande översättning. På ett flertal ställen där det 1917 heter förmana står det numera uppmuntra. Man kan se en tydlig parallell i hur vår syn på barnuppfostran utvecklats. Där tidigare generationers pedagoger mer tagit fasta på förmaning, d v s påtalande av felen, är trenden sedan länge den att vi nu istället försöker uppmuntra det som är bra framför att kritisera det som inte är bra.

Så lite om de två andra perspektiven av dom: att fördöma och att klaga. Dagens episteltext och evangelium är ganska samstämmiga i sitt budskap. Vi varnas där för att döma i bemärkelsen fördöma varandra. Båda texterna visar på att det finns ett samband mellan vad vi själva misslyckas med i våra liv – eller förträngt - och vad vi kritiserar hos andra. Med psykologins språk kallas det väl projektion. Paulus skrev: *"Med din dom över andra dömer du dig själv. Eftersom du handlar likadant som den du dömer."* Jesus säger något liknande när han undrar *"varför ser du flisan i din broders öga när du inte märker bjälken i ditt eget."* Vi som följer Jesus ska vara väldigt försiktiga med att uttala oss kategoriskt om andra människor. Låt oss undvika de negativa spiralerna där vi tar heder och ära från andra vars totala livssituation vi inte kan bedöma. Låt oss värja oss mot fördömandet och klagans negativa spiraler när vi möts kring vårt kyrkkaffe. Klagan är ett naturligt uttryck för vår egen smärta men den visar också på hur lite tillit till Gud vi har. Klaga ska vi göra inför Gud. Låt oss ropa vårt "varför?" till honom men låt oss även sätta ett lås på vår egen mun för ältandet av det vi är missnöjda med i världen, kyrkan eller i enskilda människors liv.

Vi ska inte vara naiva och tro att ogräs försvinner av sig själv för vi är alla syndare men vi ska inte odla klagandets unkna blommor för de skapar ingen förändring utan bara otro. Kritik öga mot öga eller i det offentliga rummet kan vara rätt väg efter mycket bön och reflektion men klagan anstår oss inte. Låt oss istället alltid påminna varandra om att Jesus har vunnit seger över döden och att våra namn är skrivna i livets bok.